

ปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม
ของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ¹

Individual Factors and Incentives Affect the Social Activities' Participation in elders in
Bang Kapi District, Bangkok

น้ำเพชร อัจฉิวิ ²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาระดับของรูปแบบกิจกรรมทางสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 394 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ,การคำนวณหาค่าร้อยละ,ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ,t-test ,One-way-ANOWA ,ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน, การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านอาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ไม่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยแรงจูงใจมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ร้อยละ 86.80 และระดับของรูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในรูปแบบการตัดสินใจ ดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล พบว่า มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุดทั้ง 4 รูปแบบ

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ ปัจจัยส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม แรงจูงใจ

---

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

² นิสิตปริญญาโท โครงการทวีปริญญาโท หลักสูตรทวีปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

The purposes of this research were 1) to study individual factors and incentives affect the social activities' participation in the elders in Bang Kapi district, Bangkok, 2) to study the styles of activities affecting the social activities' participation in the elders in Bang Kapi district, Bangkok. The instrument tools were questionnaires that were divided into three sections: personal data, incentives, and the styles of the social activities' participation. The samples of the research were the elders in Bang Kapi district, Bangkok, which accounted for 394 persons. The researcher used the statistics to analyze the data, those were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way-ANOWA, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, and Multiple Linear Regression The analysis results showed that Personal factors in sex, age, marital status and education level affecting participation in social activities that are statistically significant at the 0.01 level. In terms of occupation, income, housing period, the elderly's experience does not affect participation in social activities statistically significant at 0.05 level. Motivation factors affect the participation in social activities of the elderly. 86.80% and the level of participation in social activities include decision-making, operations, benefits, and evaluation found that they participated in the high level in all 4 forms

Keywords: the elders, the incentive, individual factors and social activities' participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันทั่วโลกกำลังก้าวเข้าสู่การเป็น 'สังคมผู้สูงอายุ' ในแต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม โดยประเทศพัฒนาแล้วมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเร็วกว่าประเทศกำลังพัฒนา ในภาวะการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีโภชนาการทางอาหารที่ถูกหลักอนามัย นอกจากนี้การศึกษาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแพทย์ส่งผลทำให้มีผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีขึ้น จำนวนอัตราการตายลดลง

ในทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือได้เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว ตามมาด้วยทวีปเอเชีย นำโดยประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศแรกในเอเชียที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก

สำหรับประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2548 และในปัจจุบันประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ สูงเป็นอันดับ 2 ในอาเซียนรองจากประเทศสิงคโปร์และมีแนวโน้มว่า ในปี พ.ศ.2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่ "สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์" และในปี พ.ศ.2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่ "สังคมสูงวัยระดับสุดยอด" (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

สำหรับกรุงเทพมหานคร มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ 18.78 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) เมื่อพิจารณาเป็นรายพื้นที่เขต พบว่ามีระดับของสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ มี

จำนวน 1 เขต ระดับสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ มีจำนวน 25 เขต และระดับสังคมสูงอายุ มีจำนวน 24 เขต (กองยุทธศาสตร์สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม,2560)จากแนวโน้มสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีผลกระทบ ได้แก่ ปัญหาทางด้านร่างกาย พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ร่างกายเสื่อมโทรมไม่แข็งแรงโดยโรคที่พบมากที่สุด คือ ความดันโลหิตสูง อ้วน และข้อเข่าเสื่อม และจะต้องใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจนทำให้ผู้สูงอายุอาจมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก

ปัญหาสุขภาพทางจิตของผู้สูงอายุซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยมากขึ้นเนื่องจากผู้สูงอายุมีความวิตกกังวล มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ทำให้เกิดอาการหงุดหงิด ระวัง และเอาแต่ใจตนเองมีความคิดและความจำที่มักจะคิดซ้ำซาก ลังเล หมกมุ่นเรื่องในอดีต บางรายมีภาวะที่เรียกว่าสมองเสื่อมนอกจากนี้ ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ต้องการพึ่งพิงสูงและยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสวัสดิการผู้สูงอายุซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากรภาครัฐจึงกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เป็นแผนฉบับแรกให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยบูรณาการประเด็นที่เกี่ยวข้องด้านผู้สูงอายุเข้ากับแผนพัฒนาประเทศมีการปรับปรุงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ที่ได้มีการกำหนดสิทธิของผู้สูงอายุในมาตรา 11 จำนวน 13 ด้าน เพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ โดยรวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ คือ การที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นหรือมีบทบาทร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินงานหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มีการเผยแพร่ความรู้พัฒนาความสนใจร่วมกันในกลุ่มไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในปัจจุบันมีแหล่งที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆได้หลากหลายทั้งกิจกรรมที่จัดโดยชุมชนและกิจกรรมที่หน่วยงานองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชนจัดขึ้น รวมถึงกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ได้แก่กิจกรรมจิตอาสาและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การถ่ายทอดภูมิปัญญา กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุซึ่งเป็นแหล่งที่ผู้สูงอายุจะได้พบปะพูดคุยระหว่างคนวัยเดียวกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ กิจกรรมฝึกอบรมอาชีพเพื่อเสริมรายได้ การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย นันทนาการกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรม การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีตามเทศกาลสำคัญ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะศึกษา และกิจกรรมอื่น ๆ การทำงานอาสาสมัครเป็นงานที่เป็นความสมัครใจและอาสาเข้ามาเพื่อช่วยเหลือเยียวยา และทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม เพื่อการดูแล ป้องกัน แก้ปัญหาเพื่อพัฒนาสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ซึ่งผลตอบแทนที่อาสาสมัครได้รับ คือความสุข ความภาคภูมิใจ ที่ได้ทำงานที่มีคุณค่า เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ เพราะถ้าบุคคลมีความคาดหวัง มีเป้าหมายที่บุคคลชอบ พอใจ ศรัทธา มองเห็นคุณค่า และพร้อมปฏิบัติ ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมที่เข้มแข็งของบุคคล(ปราณี รามสูตร,2542)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เพราะเขตพื้นที่บางกะปิ มีความหลากหลาย ในด้านวัฒนธรรมและมีการจัดบริการด้านต่างๆให้แก่ผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ มีกิจกรรมชมรมต่างๆในชุมชนที่จะส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุ

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบของกิจกรรมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ ในระดับใด
2. ปัจจัยส่วนบุคคลใดบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
3. แรงจูงใจใดบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของรูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow

Maslow(1970) ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานสำหรับชีวิตมนุษย์ไว้ 5 ระดับ คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย หากความต้องการขั้นแรกยังไม่ได้รับการตอบสนองก็ยากที่จะพัฒนาสู่ขั้นอื่น ๆ ได้
2. ความต้องการความปลอดภัย คือ ความต้องการความปลอดภัยซึ่งสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ ความมั่นคงในงานในชีวิตและสุขภาพ ความปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ
3. ความต้องการทางสังคมและความรัก ได้แก่ความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสมาคมสังสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม ความต้องการให้สังคมยอมรับในความสำเร็จของตน

4.ความต้องการได้รับเกียรติและภาคภูมิใจในคุณค่าของตน คือ ความต้องการในการยกย่อง หมายถึง ความต้องการให้คนอื่นคิด รู้สึกปฏิบัติดีต่อตนให้ความเคารพนับถือด้วยความชื่นชมยินดีและแสดงออกซึ่งความมั่นใจในตนเองว่ามีคุณค่า ความต้องการนี้ประกอบด้วย ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ

5.ความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิตคือ ต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตัวเอง ความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุด ยอด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ

ทฤษฎีความต้องการของ Murray

Murray (1938) มีความคิดว่ามนุษย์จะปรับตัวเมื่อเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมที่เคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมมนุษย์มีเป้าหมายเป็นเครื่องนำทางและมีเป้าประสงค์ที่องค์ประกอบภายในตน (ความต้องการ) กับองค์ประกอบภายนอก คือสภาพแวดล้อมเป็นตัวคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกและจากประสบการณ์เดิม เช่น คนนี้กลัวล่วงหน้าว่าจะเกิดอะไรในลำดับต่อไปอนาคตจะเป็นอย่างไร ทฤษฎีนี้ แบ่งความจำเป็นออกเป็น 2 ส่วน คือ

- (1) ความจำเป็นทางร่างกาย เป็นความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพื้นฐานทางร่างกายมนุษย์ เช่น ต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เพศ
- (2)ความจำเป็นทางจิต เน้นความพึงพอใจด้านอารมณ์

ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom

Victor Vroom (1964) ได้เสนอรูปแบบของความคาดหวังในการทำงานซึ่งอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงาน โดยมีการแบ่งรางวัลออกเป็น 2 ประเภท คือรางวัลภายนอก (Extrinsic rewards) เป็นรางวัลที่นอกเหนือจากการทำงาน เช่น การเพิ่มค่าตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง หรือผลประโยชน์ตอบแทนอื่นๆ และรางวัลภายใน (Intrinsic rewards) เป็นรางวัลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความท้าทาย หรือเป็นผลลัพธ์ของการทำงานที่มีคุณค่าเชิงบวกซึ่งบุคคลได้รับโดยตรงจากผลลัพธ์ของการทำงาน ตัวอย่างเช่น ความรู้สึกของความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่ความท้าทาย

แนวคิดที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมเป็น 4 รูปแบบ คือ

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือ ริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ การตัดสินใจชนิดนี้เป็นศูนย์กลางของการเกิดความคิดที่หลากหลาย มีการกำหนดและประเมินทางเลือกตัดสินใจ เลือกเปรียบเทียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น 3 ชนิด คือ

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) คือ แบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือการมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การมีส่วนร่วมในการ

บริหารและการประสานงาน การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) คือ การได้รับผลการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล แบ่งได้ 3 ชนิด คือผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ด้านสังคม ผลประโยชน์ด้านบุคคล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) คือ การออกแบบและวิธีการประเมินผล การได้รับบทบาทในการประเมินผล การได้รับรู้รายงานการประเมินผลการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มี 2 รูปแบบคือการมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อม

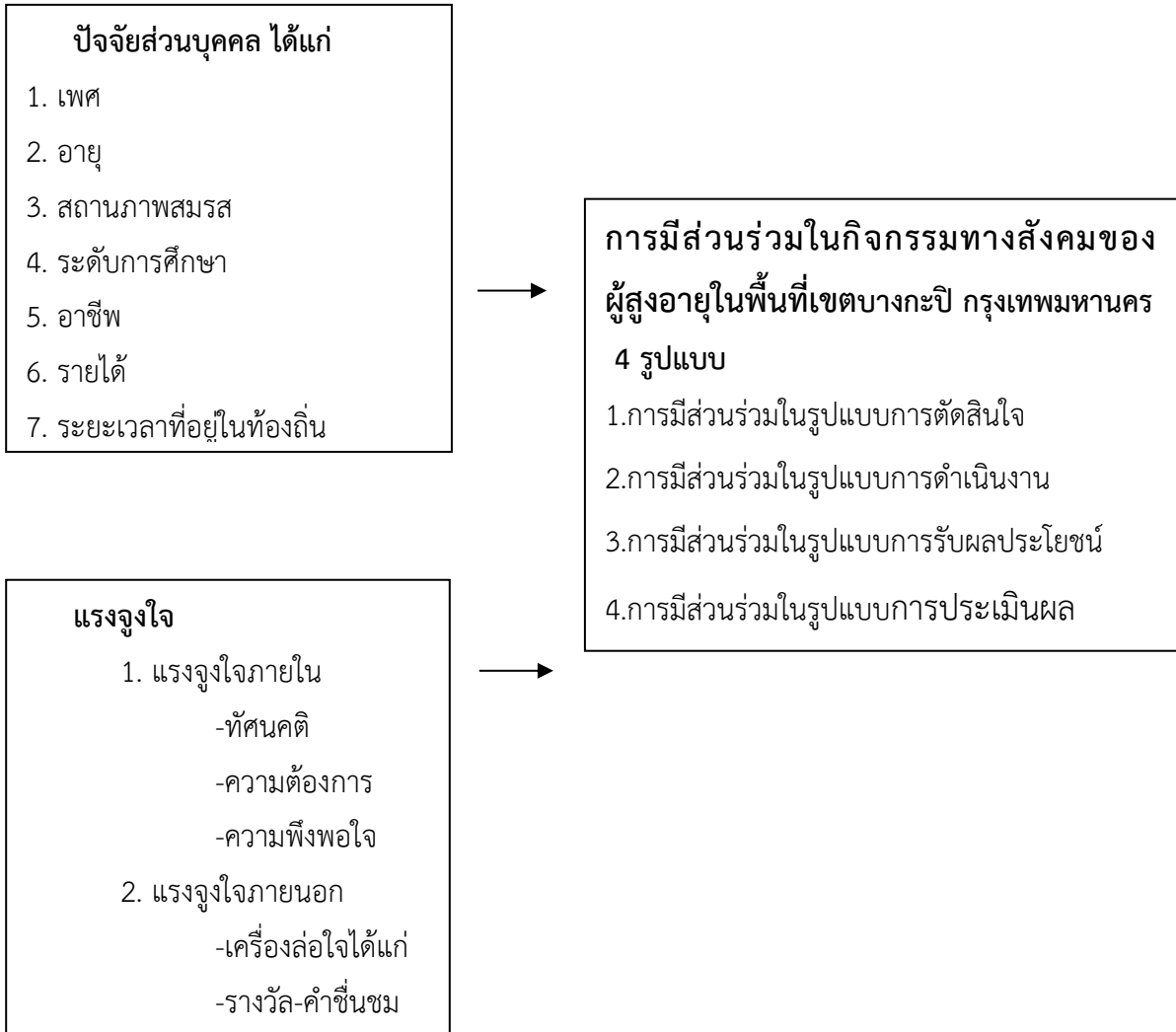
ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)

Robert J.Havighurst(1953) ได้อธิบายถึงสภาพทางสังคมของผู้สูงอายุซึ่งเน้นความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สภาพภาพและบทบาททางสังคมจะลดลง แต่บุคคลยังมีความต้องการทางสังคมเหมือนบุคคลในวัยกลางคน ทฤษฎีนี้ เชื่อว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับวัยผู้ใหญ่ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้ สำหรับกิจกรรมตามแนวคิดนี้ หมายถึงกิจกรรมต่างๆ นอกเหนือจากกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อตนเอง นั่นคือกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง ต่อสังคม หรือชุมชน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุปฏิบัติจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองยังมีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้การดำเนินงานวิจัยไปสู่คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการศึกษาดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตพื้นที่บางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 26,059 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane', 1973) โดยใช้ค่าความคาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 394 ตัวอย่าง

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

(1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่นและการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

(2) แรงจูงใจ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แรงจูงใจภายใน คือ ทักษะคติ ความต้องการ ความพึงพอใจ และ แรงจูงใจภายนอก คือ เครื่องล่อใจ ได้แก่ รางวัล ค่าชื่นชมยินดี

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1.แบบสอบถามจำนวน 40 ข้อ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจ 20 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม 20 ข้อ

การหาความเชื่อมั่น

ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient)โดยใช้การแปลความหมายระดับความเที่ยง ดังนี้มากกว่า 0.9 = ดีมาก,มากกว่า 0.8 = ดี,มากกว่า 0.7 = พอใช้,มากกว่า 0.6 = ค่อนข้างพอใช้,มากกว่า 0.5 = ต่ำ,น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.5 = ไม่สามารถรับได้,จากการทดสอบความเชื่อมั่น กับ ตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผู้วิจัยได้นำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งได้ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.96 ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในระดับดีมาก คือ แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

สถิติที่ใช้ที่การวิเคราะห์

ใช้การแจกแจงความถี่สถิติค่าร้อยละการวิเคราะห์ค่าความแตกต่าง(T-test)การวิเคราะห์ความแปรปรวน(F-test One-Way-ANOVA)ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

ผลการศึกษา

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานครมีผลการศึกษา ดังนี้ จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 394 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีช่วงอายุระหว่าง อายุ 66-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.20 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีอาชีพ พ่อบ้าน แม่บ้าน หรือว่างงาน เป็นส่วนใหญ่ รายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5001-10,000 บาท ต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 61.20 อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร มากกว่า 10 ปี และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ร้อยละ 74.10 ส่วนปัจจัยแรงจูงใจ พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ แรงจูงใจด้านทักษะคติ ด้านความต้องการ ด้านความพึงพอใจ ด้านเครื่องล่อใจ อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน

ระดับของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 รูปแบบ

ค่าความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจด้านทัศนคติกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบของการตัดสินใจ และรูปแบบการประเมินผล มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง ส่วนรูปแบบการรับผลประโยชน์มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจด้านความต้องการกับการมีส่วนร่วมในรูปแบบการตัดสินใจ และรูปแบบการประเมินผล มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง ส่วนรูปแบบของการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และรูปแบบการรับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจด้านความพึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในรูปแบบการตัดสินใจ รูปแบบการดำเนินงาน รูปแบบของการประเมินผล มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนรูปแบบของการรับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจด้านเครื่องล่อใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบของการตัดสินใจ รูปแบบของการดำเนินงาน รูปแบบของการประเมินผล มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ส่วนรูปแบบของการรับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ผลทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่มีความแตกต่างกันมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยด้าน อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่มีความแตกต่างกันไม่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจได้แก่ ทัศนคติ ความต้องการ ความพึงพอใจและเครื่องล่อใจ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม โดย ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 86. จึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานสำหรับชีวิตมนุษย์ไว้ 5 ระดับ ได้แก่ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย 2)ความต้องการความปลอดภัย 3)ความต้องการทางสังคมและความรัก 4)ความต้องการได้รับเกียรติและภาคภูมิใจในคุณค่า 5) ความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิต ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแรงจูงใจด้านความต้องการและเครื่องล่อใจมีผลทำให้ ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในรูปแบบการรับผลประโยชน์ใน

ระดับมาก เนื่องจาก ผู้สูงอายุยังมีความต้องการที่จะต้องได้รับการตอบสนองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความปลอดภัย ความรัก การได้รับเกียรติ และ ความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิต

การมีส่วนร่วมในรูปแบบการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Robert J. Havighurst (1960) ที่ได้อธิบายถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ในทางบวก ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สถานภาพ และบทบาททางสังคมจะลดลง แต่บุคคลยังมีความต้องการทางสังคมเหมือนบุคคลในวัยกลางคน ซึ่งเชื่อว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับวัยผู้ใหญ่ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้ สำหรับกิจกรรมตามแนวคิดนี้ หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ นอกเหนือจากกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อตนเอง นั่นคือกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง ต่อสังคม หรือชุมชน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุปฏิบัติจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่า และ เป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุมีแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีความพึงพอใจในชีวิตทำให้รู้สึกว่าคุณค่าที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้แก่ครอบครัว ชุมชน

การมีส่วนร่วมในรูปแบบการตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกาตัดสินใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (1981) ที่กล่าวถึงการตัดสินใจว่าเป็นการเริ่มต้นหาความต้องการจากคนในท้องถิ่นและวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่สำคัญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่จะเลือกเอากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนและมีความเป็นรูปธรรม โดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจ ซึ่งคนในชุมชนสามารถเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุมีแรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในรูปแบบการตัดสินใจ คือ การมีความต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจที่จะเลือกกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และมีความสำคัญกับตนเอง และคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (1981) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในรูปแบบการประเมินผลมี 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อม คือ การออกแบบและวิธีการประเมินผล การได้รับบทบาทในการประเมินผล การได้รับรู้รายงานการประเมินผล การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจตั้งแต่ช่วงเริ่มดำเนินการ ช่วงดำเนินการ และปฏิบัติงาน Ajzen (1988) กล่าวว่า ทักษะคือ อารมณ์ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่ตอบสนองต่อวัตถุ บุคคล สถาบัน หรือเหตุการณ์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจด้านทัศนคติมีผลทำให้ ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในรูปแบบการประเมินผลในระดับมากซึ่งผู้สูงอายุจะมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อกิจกรรมที่เข้าร่วมมีผลในลักษณะของการประเมินค่าและแนวโน้มของพฤติกรรมมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการศึกษาสถานการณ์นโยบาย กฎหมาย ยุทธศาสตร์ แผน และการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุรัฐบาล ต้องเร่งกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ให้รวดเร็ว

ทันสถานการณ์ และต้องมีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการกับระดับอาเซียนและต่างประเทศมากขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ส่งเสริมผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม ชมรมและทุกภาคส่วนเพื่อการชีวิตอย่างมีอิสระของผู้สูงอายุและพึงพึ่งตนเองส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านเทคโนโลยีนวัตกรรมที่เหมาะสมระบบการดูแลผู้สูงอายุทางสังคม จัดการโดยครอบครัว ชุมชนและสังคม และเตรียมการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๓

ข้อเสนอแนะเชิงบริหารมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุและการดูแลผู้สูงอายุในมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัยมีความรอบรู้ในด้านสุขภาพ และมีการจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมและส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการมีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนงานวิจัยงานวิชาการในต่างประเทศและพัฒนาผู้ดูแลและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญด้าน เวชศาสตร์ผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย จากการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมระดับมาก ดังนั้น ควรให้การส่งเสริมศักยภาพที่ตัวบุคคลเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุที่มีความสามารถจะมีความมั่นใจในความสามารถและศักยภาพของตนเองมากขึ้น มีการถ่ายทอดความรู้หรือเน้นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้นเพื่อที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น ส่งเสริมให้บุคคลในครอบครัวมีการสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อส่งเสริมการปรับตัวของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษา เกี่ยวกับ การปรับตัวของผู้สูงอายุเนื่องจากปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวค่อนข้างสูง

บรรณานุกรม

(กรมกิจการผู้สูงอายุ) [http://www.dop.go.th/th/know/1\(กองยุทธศาสตร์สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม,2560\)http://www.bangkok.go.th/hesd/page/main/580/1/10](http://www.dop.go.th/th/know/1(กองยุทธศาสตร์สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม,2560)http://www.bangkok.go.th/hesd/page/main/580/1/10)

ปราณี รามสูต. (2542). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี.

(สำนักงานสถิติแห่งชาติ)<http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N10-07-61.aspx>

Ajzen, I., & Fishbein, M. (1988). Attitude, Personality and Behavior. Chicago : Dorsey Press.

Cohen, J.M. ,&Uphoff, N.T. (1981). Rural Development Participation: Concept and Cornell University Press.

Maslow, A. (1970). Human needs theory : Maslow' s hierarchy of human needs. In R.F" Craven& C. J. Hirnle (Eds.), Fundamental of Nursing : Human Health and Function. (3rd ed.) Philadelphia : Lippincott

Murry, H. A. (1938). Explorations in Personality. New York : Oxford University Press.

Robert J. Havighurst, (1953), Human Development and Education.

Vroom, V. H. (1964). Work and motivation. New York: John Wiley & Sons.